

Глава шеста

ДОКЛАДВАНЕ НА РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНИ ПРОУЧВАНИЯ

I. Обобщаване и писмено оформяне на резултатите от научното изследване

Известно е, че са възможни различни нива на обобщение на резултатите от научното проучване. Получените данни са емпирични факти. Те се отнасят до конкретното проявление на изучаваното явление в дадено място и време. Направените от тях обобщения имат локален, конкретен характер. Те все още не са теоретични обобщения, но безспорно е, че са предпоставка за такива обобщения. Основният проблем в този процес е осигуряването на прехода от най-ниското емпирично ниво към по-високо теоретическо ниво на обобщение.

Практиката на провежданите проучвания показва, че обобщението на резултатите от тях започва със статистически анализ (в различните случаи с различна степен на сложност) и описание на резултатите от този анализ, което изобилствува с цифри, проценти, средни величини и коефициенти на корелация. Обикновено това описание се нарича „първичен анализ“. Най-често този анализ започва с въведение (в различните случаи с различна степен на подробност): целите, които изследването трябва да постигне; методиката на регистрацията; методиката на извадката; становището на авторите относно надеждността на получените данни (представителност на получените данни, ориентировъчни грешки на извадката, граници на достоверността и др./

По-нататък изложението в т.нар. „първичен анализ“ се структурира по различен начин, но най-често в зависимост от задачите

на изследването, които се реализират посредством формулираните въпроси в картата (въпросник. Доколкото всяка задача обособява една подтема в изследването, може да се приеме, че структурата на изложението се изгражда в този случай последователно по подтемите на изследването.

Понякога подтемите се формулират в зависимост от така наречените „крайни точки“ – резултативни центрове (един или няколко въпроса, тематично свързани помежду си и изразяващи една или друга страна на изучаваното явление).

Всяка подтема се анализира както по отношение на свързаните с нея въпроси сами за себе си, така и в комбинация между въпросите с оглед разкриване на взаимовръзките между тях. Най-често това става като се търси връзката между въпрос, пряко свързан с поставената задача (подтема), и въпросите, отнасящи се до т.нар. социално-демографски (пол, възраст, местоживееене, професия, образование и др.) или други важни за изследването признаци. По този начин се търсят различията в разновидностите на признаците или пък се прави характеристика на случаите третиращи темата или подтемата. Например: какви са хората, които считат, че е достатъчно семейството им да има едно дете или кои са случаите със висок серумен холестерол и т.н.

Изложението може да се структурира и в друг аспект: характеризирани на отделните групи по отношение на изследвания проблем (тема, подтема).

Обикновено първичният анализ завършва с изводи, които най-често резюмират основните резултати от изследването.

Обобщаването на резултатите от изследванията има характер на евристична процедура и зависи до голяма степен от интуицията на изследователя. Успехът на всяко изследване зависи не само от това, в каква степен изследователят е овладял общите методически принципи на своята наука, но и от неговата ерудиция, от опита, от знанието на многообразните казуси в своята област. Ценни идеи в това отношение се пораждат в хода на подготовката и провеждането на изследването. Личното участие на изследователя във всич-

ки етапи на изследването и особено при обобщението на данните, често е най-добрият съветник и източник на идеи, подпомагащи излагането на резултатите от проучването. Както бе посочено, при логическия оглед на картата/въпросник могат да се „засекат“ противоречия в отговорите, които да подсказват много допълнителни идеи, могат да се разкрият и неудачно формулирани въпроси, които да подсказват необходимостта от допълнителни проучвания или допълнителна обработка на данните.

Научните проучвания са важен източник на информация. Научните работници трябва да притежават умения, знания и опит още в хода на подготовката на изследването във картата/въпросник да набелязват такива качествени и количествени характеристики (признаци), които да дават възможност да се разкрият взаимодействия, а в хода на обработката на резултатите от изследването да се правят комбинации между тях.

Два са опорните пункта на младите изследователи – програмата на изследването и статистическата методология. От тези два пункта по-важният, решителният е първият и следователно там трябва да се насочат усилията. Изследване с добре разработена програма крие в себе си богати възможности за анализ и обобщения. След като е проведено изследването и е събрана предвидената информация, за изследователя не остава нищо друго, освен да опише резултатите.

Статистическата методология, която може да се приложи за обработка на информацията от дадено изследване, в голяма степен е зависима от характера на изследването. Задачите, които са поставени и от характера на въпросите във картата/въпросник, а това са все елементи на програмата на изследването.

При анализа на данните от репрезентативни проучвания изследователите не трябва да забравят да отбелязват репрезентативните грешки, тъй като е възможно анализът да е обречен на провал. Затова в практиката в таблиците с резултатите се показват и грешките на изчислените проценти, коефициенти или средни величини. Често обаче подготвените таблици са твърде големи и няма място

за грешките. Изходът от това положение може да се намери, ако докладваните резултати са придружени с обяснителна бележка, в която се дава представа за размера на грешките. Всеки изследовател трябва да е убеден (т.е. да е изчислил доверителните интервали), че *доверителните интервали на показателите в таблиците не бива да са много широки или да включват нулата*. Ясно е, че достоверността на резултатите се осигурява при спазване на изискванията на научната методология при планирането и провеждането на изследването.

Писменото представяне и оформяне на резултатите от изследването изисква умение на авторите да излагат ясно и достъпно данните, за да печелят доверие и научен авторитет. За тази цел е необходимо умение да се намери *подходящо заглавие, наименование, т.е. подходящо формулиране на изследователската тема, подходяща форма, стил и език при изразяване на авторската визия, послание, теза и цел на проучвания проблем, вярно, пълно, точно, непротиворечиво и достъпно описание на основните идеи, методи, изводи и препоръки от изследването*. Писменото изложение се различава и не възпроизвежда, не копира логическата последователност в хода на изследването.

При писменото изложение обикновено се използват два подхода – *конструктивно-синтетичен* (изпълнение на авторския замисъл, като не се изпуска основната идея) и *критико-аналитичен* (уточняване като се въвеждат допълнения, изменения, подобрения и отстраняване на излишното и неефективно). Писменото изложение не бива да: е претрупано с факти или да е прекомерно лаконично; прекалено много позовавания и цитати, чуждици, самооценяване и самоизтъкване. В научното писмено изложение преобладава деловия, академичен, деперсонализиран стил. Добре е да се използват различни видове илюстрации (фигури, диаграми, снимки, схеми и др.), които се придружават с коментар, но не бива да са огледално изображение на текста.

Фактически проучването приключва с изготвяне на обширен доклад за резултатите и изводите и публикуване в специализираната научна литература.

Резултатите от всяко научно проучване трябва да се разгласят и да станат достояние на широка публика, а приносите в практически план да бъдат използвани от работещите в съответната област на проучването.

Резултатите от научното изследване се представят в следния ред **за научна публикация:**

- Кратка или по-пълна характеристика на литературата по проучвания въпрос (тема/; аргументи за актуалността; излагане на целта и задачите на изследването);
- Основни идеи на програмата на изследването и концептуална схема; уточняване на изходните понятия;
- Описание на основните процедури на събирането на данните и основните направления на техния анализ;
- Описание и анализ на получените резултати по групи хипотези (задачи или подтеми/;
- Съпоставяне на получените резултати с намерените в литературата; теоретични и практически изводи от изследването;
- Постановка на въпроси за по-нататъшно изучаване, нови хипотези и т.н.;
- Приложения: методики, таблици с основни статистически показатели за главните задачи (хипотези),

а за изследвания с приложен характер:

- Постановка на задачите на изследването;
- Кратко описание на методите за събиране на данните; пояснения за представителността и обосноваването на изводите;
- Основни изводи, илюстрирани с емпирични данни, графики и рисунки с пояснения за разчитането им;
- Практически препоръки с позоваване на изводите от изследването и ако е необходимо таблици;

- Списък на неизучените, но възникнали в хода на изследването въпроси;
- Кратко (3 до 5 стр.) резюме на целия отчет – изводи и препоръки;
- Приложения: таблици със статистически показатели. В основния текст не е желателно да има много таблици, по-добре е да се дадат в приложенията.

II. Видове научни публикации

Отделните видове научни публикации имат обща структура (виж структурата на следващата страница), но се различават по обхват и място на представяне (конгреси, конференции, списания, комисии и др./

1. *Научно съобщение и постер* – междинни форми преди публикуване, обикновено представят малка част от предварителните резултати на по-голям изследователски проблем на научна конференция или конгрес и не се рецензира. Може да се отпечата само резюме в сборник.
2. *Резюме* – самостоятелно отпечатана форма до 250 думи, структурирано, както научния доклад или статия, в което са изложени целта, част от резултатите и изводите от проучване.
3. *Реферат* – кратко изложение на първичен научен документ (статия), за разлика от резюмето не защитава изводите от научната работа.
4. *Анотация* – кратко описание и сведение за съдържанието на даден научен труд.
5. *Обзор* – анализ, синтез и критично описание на научните разработки по определен проблем или проблеми.
6. *Научен доклад* – представя в завършен вид и задълбочено резултатите по даден научен въпрос (тема) или завършена

част от по-голям изследователски проблем на научна конференция или конгрес и не се рецензира. След обсъждането и дискусиата може да се преработи или във същия вид да се отпечата след рецензиране – в сборник или в научно списание.

7. *Статия в научно списание* – различава се от горните по това, че се рецензира от независими експерти, анонимно и се отпечата в съответното списание, ако отговаря на изискванията за публикуване (актуалност, новост, спазени изисквания при проведеното научно изследване).
8. *Монография* – широко обхватна, комплексна разработка на голям научен проблем, собствени проучвания и критично анализирана литературата по проблема, предназначена за обучаваните по третираните проблеми.
9. *Дипломни работи (проекти, магистърска теза)* – научно разработване на актуални медико-социални проблеми, за които студентите магистри имат научен ръководител за консултации, рецензент и защита пред комисия. Тези разработки са значително по-обемни (50 и повече страници) от горните видове.
10. *Дисертационни трудове* – за степен „доктор“ и „доктор на науките“ са широко мащабни научни разработки. За степен доктор се проучва една научна тема и няколко изследователски въпроси, докато при степен доктор на науките се проучва един научен проблем, няколко научни теми с по няколко научни въпроса.

Дипломните проекти и дисертационните трудове имат сходна структура с научните публикации, но тъй като са посветени на по-голям научен проблем тези разработки имат по-широк, цялостен характер.

III. Структура на научната статия/доклад

Научните публикации имат обща структура, въпреки, че всяко научно списание има собствени изисквания, на които трябва да отговаря представеният им материал за публикуване и след рецензиране от независими експерти се публикува.

Структурата на научната статия включва:

- 1. ЗАГЛАВИЕТО (TITLE)** е първият елемент на научната публикация. То се представя възможно най-кратко, разбираемо за широк кръг специалисти от съответната област на изследването; да е съдържателно и ясно формулирано; да е информативно и съдържа предмета на изследване, т.е. целта на проучването; да позволи на читателя да определи характера на изследването. Понякога в заглавието се включват елементи от подхода, методиката и основния резултат, но това е оправдано само ако има сериозни основания за това, например, ако резултатът е изненадващ и разчупва виждане, съществувало дълго време. Същевременно, заглавието не трябва да бъде прекалено дълго и да се превръща в малко резюме. *След заглавието следват имената на авторите и институциите, към които принадлежат.*
- 2. РЕЗЮМЕТО (ABSTRACT)** съдържа в кратка форма целта, използваната методика, главните резултати и изводи. Резюметата се разпространяват чрез вторични информационни издания без основния текст и не бива да съдържат цитати; формули; таблици и графики. Допуска се използването на изречения от основния текст на статията. Обикновено обемът му е 200-300 думи.
- 3. КЛЮЧОВИТЕ ДУМИ (KEY WORDS)** се използват от информационните служби, за да се прецени в какви вторични издания и под какви рубрики да включат информацията за статията. Съществува определен списък и често

се изисква ключовите думи да бъдат от него. Авторите предварително трябва да са запознати с тези списъци и класификации, за да са сигурни, че правилно са разбрали. Трябва да се знае, че ползването само на специфични ключови думи значително съкращава читателската публика, затова е добре да се познава списъка поне на едно списание дори когато няма такова предварително изискване.

4. **УВОДЪТ/ВЪВЕДЕНИЕТО (INTRODUCTION)** трябва да представи състоянието на проучвания проблем, критичен преглед на литературата от последните 5-10 години и да отговори на следните въпроси: *Какви са мотивите (аргументите) за проведеното изследване? И Каква е целта на изследването?* В увода ако е необходимо трябва да се посочат основни сведения, необходими за разбиране на статията. Уводът трябва да заинтригува читателите, но не бива да заема повече от 20% от цялата статия.
5. **МЕТОДИ (METHODS; EXPERIMENTS)** В тази част се описва дизайна на проучването и трябва да се отговори на въпросите *Какво?*; *Как?*; и *Кога?* е изследвано, така че след прочитането му друг автор да може да възпроизведе същото проучване. Изолирани ли са всички потенциални фактори, които може да опорочат резултатите? Точно се описва подбор на изследваните лица, какви са характеристиките им, как са оценявани резултативните им характеристики – валидност, надеждност и какви статистически методи са използвани за обработка на данните. Когато методичната част е адекватна, тогава и негативните резултати имат стойност.

Подробно описание на експеримента ако има такъв. Някои списания са разработили специални инструкции за описване на експеримент, в които са отбелязани задължителните елементи. Основно изискване е абсолютно точно да се опишат условията, при които е проведен експеримента, за да може да се възпроизведе отново.

6. **РЕЗУЛТАТИ (RESULTS).** „Сухата“ сърцевина от проучването. Резултатите от наблюдения и експерименти обикновено се представят стегнато и ясно в обзрим вид в обобщена числова форма (проценти, средни стойности), представени в таблици или графики. **Представят се само най-важните и значими резултати.** Ако се прави **формално описание на доказателства (DESCRIPTION AND PROOFS)** то трябва да се включват коментари на естествен език, а самите доказателства да се представят като приложение.
7. **ОБСЪЖДАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ (DISCUSSION).** Тук се интерпретират резултатите в съответствие с целта на проучването и изследователската цел; и дали резултатите съответстват или не на резултатите от подобни проучвания; нови резултати, обясняват се закономерностите и ако е възможно се формулират нови хипотези и се очертават насоки за бъдещи изследвания. Тук се изисква изключителна прецизност на езика, за да се направи разлика между факт и убеждение, между сигурност и съмнителност и да се очертаят точно границите, в които се разпростират изложените твърдения. Така се избягват някои упреци в неточност, подвеждане и други неприятни последици.
8. **ЗАКЛЮЧЕНИЕТО (CONCLUSION)** представя в резюме основните резултати, както и различията в настоящето изследване с други изследвания на тази тема и описва в сбита форма най-важното – изводите.
9. **БЛАГОДАРНОСТИ (ACKNOWLEDGMENTS)** се отправят към лица и организации, спомогнали идейно, технически или финансово за осъществяване на проучването като се отбелязват причините за благодарността.
10. **БИБЛИОГРАФИЯТА (REFERENCES)** включва само заглавия на публикации, които са цитирани в текста, необ-

ходими за очертаване основата, върху която е изградено изследването. Описанието на различните видове литературни източници (монографии, статии и др.) е трудно за разбиране, обикновено за образец се използва отпечатаната статия в списанието, за което е предназначена статията.

11. ПРИЛОЖЕНИЯ – представят се подробни таблици с данни, методики, схеми, алгоритми и др.

IV. Структура на дисертационен труд/Дипломен проект

Забележка. По принцип научните публикации – статии, дипломните проекти и дисертационните трудове имат еднаква структура. Отличават се по обем и размер на изследваните проблеми, теми и въпроси.

Примерната структура на дисертационния труд по-долу ще е в съкратен вид, тъй като за всеки конкретен случай трябва да се изготвя план в зависимост от темата и изискванията на Специализирания научен съвет (пред който ще защитава докторантът) и на Висшата атестационна комисия (пред която ще се докладва работата). Без да се подценява формата (структурата), трябва да се знае, че основното е съдържанието на дисертацията, чрез което научният работник доказва, че владее методологията на научното изследване и е в състояние да я прилага за решаване на важни за теорията и практиката задачи.

**Структурата на дисертационен труд
(или дипломен проект) включва:**

УВОД/ВЪВЕДЕНИЕ. На 1-2 страници се аргументира и обосновава актуалността на научния проблем/тема.

Глава първа

ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР (АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ПРОБЛЕМА – (около 30-40 стр. или 25%-30% от целия труд).

□ Прави се анализ на резултатите от предходните научни изследвания по проблема.

1.

2.

.....

Изводи (предимства и недостатъци на известните решения на проблема; нерешени въпроси).

Забележка. За подробности по този въпрос виж глава трета.

Глава втора (около 30-40 стр.)

СОБСТВЕНИ ПРОУЧВАНИЯ.

В собствени проучвания се включва:

Цел и задачи (целта е една, а задачите 6-8). Формулирането на целта включва обикновено наименованието на темата, а решението на задачите се оформя в една или няколко части/глави след представяне на методиката на проучването.

Методика на проучването (Теоретични изследвания) .

1.

2.

....

Описва се подробно дизайна на проучването – изследваните лица/случаи, наблюдаваните характеристики (за анализиране и за резултатите), методи на изследване (вкл. статистическите).

Описва се методиката на проучването – алгоритъма (последователността на извършените теоретични изследвания и резултатите от тях). Ако предмет на изследователската работа е създаването на някакъв оперативен подход, то резултатите от теоретичните изследвания биха могли да бъдат стойностите на характеристиките на подхода, чрез които ще се получат оптимални резултати от гледна точка на формулираните критерии за оценяване на резултатите, т.е. стойностите на параметрите за оптималност и др.

Глава трета

Резултати (може да се представят в повече от една глава) от проведеното проучване и практическото решаване на научния проблем (30-40 стр., може и повече – зависи дали ще се

представят резултатите заедно за всички задачи или логически групирани). Представят се във вид на таблици, графики и числови величини (проценти, средни стойности и др. със съответните им грешки и вариране и др.). Отново се обръща внимание, резултатите се представят в зависимост от задачите в една или повече части/ глави, така че да са логически обвързани с решението им с научните методи и средства.

Обсъждане на резултатите/дискусия (няма ограничение или изискване за обем). В зависимост от целта и задачите на проучването или изследователската хипотеза, резултатите от проучването се интерпретират и обсъждат в сравнение с други проучвания (автори), дали противоречат и защо или съответстват с резултатите им, предлага се начинът и мястото за прилагане на резултатите и особено важно дават се виждания за насоките на по-нататъшна работа и следващи проучвания.

Изводи. Ясно, точно и кратко се формулират изводите от проучването. За всяка задача трябва да бъде формулиран поне един извод, а може и повече от един ако има нужда.

Между задачите на проучването, които са формулирани от изводите в края на литературния обзор (относно нерешените въпроси или недостатъците в решенията им), изводите от проучването и приносите (дават се в края на автореферата) съществува логическа връзка, която трябва да се проследи, за да не се изпада в критично състояние. Ако при проверката се установи, че липсва информация от проучването по определена задача, по-добре тя да отпадне ако не води до съществен недостатък на цялостната разработка.

- Изводите с научен характер включват отговор на поставените научни задачи; отговор на важни от гледна точка на изследователя решения на допълнителни въпроси; изводи за приложимостта на един или друг метод на изследване; изводи за влияние на допълнителни фактори върху изходния параметър, който проучваме и т.н.

- Изводите с приложен характер показват резултати, които могат да бъдат използвани в практиката; резултати за икономически ефект; данни за мястото, обема и ефективността от внедряване на резултатите или къде още (в кои отделения) е целесъобразно да се приложат (използват) и в какъв вид да се прилагат резултатите от проучването; изводи с указания за по-нататъшни направления за изследване и очакваните резултати.

Изводите трябва: да включват само данни от изследването по темата, без да засягат въпроси, които не са били изследвани (за които няма данни от проучването); да са прецизни, коректни и кратко формулирани без да се претрупват с числа или да посочват причините и обясняват фактите; да не са много на брой, както е посочено по-горе – за всяка задача да има извод; това което не е изследвано, а се е появила догадка не бива да се пише; желателно е изводите да са с конкретни данни, с цифри и факти.

Използвана литература – Всички автори трябва да бъдат цитирани в дисертацията (виж по-долу).

Научни теоретични и научно-приложни приноси. Препоръките за теорията и практиката се изразяват в съвети и указания, които са резултат от проведеното проучване и ще внесат изменения (корекции) с приложение на резултатите в теорията и практиката.

В зависимост от проучването приносите са различни и обхващат: разработени, създадени и предложени нови или модифицирани методи, методики, алгоритми, модели, устройства и др. с доказана полезност за науката и практиката. Добре е да се диференцират приносите, които са новост за науката (нови теории, хипотези, методи и др.); обогатяващи съществуващите знания; приложение на научни постижения в практиката и реализиран медицински, социален и икономически ефект.

Публикации. Основната част от резултатите трябва да са публикувани или изнесени на конференции и конгреси и в автореферата се посочва списъка им (броят им не по-малко от 5-6).

Задължително е докторантът да има поне една самостоятелна публикация; две в съавторство с научния ръководител или утвърдени научни работници, като докторантът да е на първо място в списъка на съавторите; желателно е да има и публикация или участие в чужбина, и поне три участия в конгреси или конференции в страната.

Към публикуваните работи се отнасят:

- Отпечатани научни работи в научни списания;
- Отпечатани научни работи в научни трудове/сборници на ВУЗ, НИИ, конференции и конгреси;
- Приети за отпечатване научни работи, придружени със служебна бележка, подписана от председателя на ред. колегията на списанието където ще бъде публикувана.

Заб. Отпечатани само резюмета не са публикации, а участия.

Използвана литература. Прави се списък само на цитираните в дисертацията и използвани литературни източници, на брой 150-250, въпреки, че няма ограничения за броя (монографии, книги, учебници, научни статии и доклади), от последните 10-15 години, от които min 35-40% на латиница (понякога зависи от темата). Начинът на библиографичното описание на използваните източници в списъка на литературата може да се намери в библиотека или да се ползва за еталон някое научно списание. Списъкът се оформя по азбучен ред на авторите (от № 1 на кирилица, следват на латиница) или по реда на препратките (реда на използване) към тях в текста (по-често се ползва по азбучен ред на авторите). Начинът на цитиране на авторите вътре в текста на дисертацията или литературния обзор е различен. Когато цитирането е в края или средата на изречението – чрез поставяне в скоби на номера на публикацията от списъка на литературните източници, а когато се цитира в началото на изречение се посочва името на автора или авторите, а в скоби след името се посочва годината или номера на публикацията от списъка. Това показва, колко е необходимо да имаме на разположение списъка на литературните източници и то подредени по азбучен ред, първо публикациите на кирилица,

а след тях на латиница. Не е трудно да се направи това с помощта на компютъра.

Приложения. Ако има резултати, който не са посочени в дисертацията, но са важни за разбирането и дискусията на някои допълнителни въпроси се представят като приложения.

Забележка: Тази структура е примерна и трябва да се консултира с секретаря на съответния научен съвет.

V. Онагледяване на научните разработки

Всяка научна разработка съдържа различни видове илюстрации, чрез които нагледно се представят различни аспекти от работата – таблици, графики, схеми, снимки, алгоритми, формули. Те се номерират с арабски цифри последователно в главите, придружени с номера на съответната глава. Имат ясно формулирано наименование, което позволява информацията да се възприема лесно, пълно и точно, независимо от текста, където е цитирана. Няма ограничения за броя на илюстрациите. Той се определя от съдържанието и трябва да бъде достатъчен, за да придаде яснота на текста.

Илюстрациите в дисертациите трябва да са разположени възможно най-близко до първата препратка към тях.

Научните работници днес значително са улеснени при изработването на илюстрациите, тъй като за целта ползват готови компютърни програми. Необходими са незначителни познания за работа с тях, например, да познават начина за задаване на данните, а по подразбиране програмите предлагат съответни възможности, с които начинаещите трябва да се съгласяват и с изненада ще установят, че фигурата е готова. Обучението за ползване на повече опции от програмите не изисква нищо друго, освен изработването на 10–20 по-обикновени графики, след което добиват умения за по-сложни.

VI. Структура на автореферата на дисертацията

Заклучителен етап на дисертационната работа, преди представянето ѝ за защита, е оформянето и отпечатването на автореферата. В него се дават основните материали от дисертационната работа, която се представя за защита за получаване на научна степен „доктор“ или „доктор на науките“.

Авторефератът има заглавна част, истинска реферативна част и справочна част.

Тъй като изискванията за техническото оформяне на заглавната и справочната части на автореферата се променят и имат информативен характер, няма да ги разглеждаме подробно, което пък задължава всеки докторант преди да започне тази си дейност да се съветва с секретаря на Специализирания научен съвет или скоро защитил колега.

Най-общо структурата на автореферата в същинската си част е същата както на дисертацията, само че в съкратен вид, без литературния обзор и със списък на публикациите и приносите. Изключително важна и отговорна е работата по представянето на актуалността на темата, обосноваване необходимостта от научното проучване, полезността от решените задачи и оформяне съдържанието на автореферата по глави/части. Само с няколко реда текст да се опише проблемната ситуация, от което ще се види актуалността на изследването. В още едно, две изречения или фрази да се формулира точно научният проблем и да се премине на целта (която уточнява и развива названието на темата) и задачите на изследването. Конкретно и по възможност ясно и точно да се представи обектът и мястото на изследването. Посочват се само основните научни методи и подходи, с които е извършено проучването. Въпреки че се ползват текстовете от дисертационната работа, трябва отново да се прояви творчество за реферирание, т.е. да се предаде в съкратен вид, най-важното от резултатите, това което е ново, оригинално и има принос. Трябва да се помни, че до момента на официалната защита цялата дисертация е прочетена само от двама рецензенти и

научния ръководител на докторанта, докато автореферата се чете от много хора – членовете на Специализирания научен съвет, от колеги и специалисти в съответната област. Следователно, отново всеки текст трябва да се прецизира, всяка мисъл да се анализира и всяко изречение, което не носи нова информация да се пропусне и т.н, защото първото впечатление за автора и работата му се получава от автореферата (припомнете си изискванията за език и стил).

Особеностите на автореферата на дисертацията произлизат от факта, че той е квалификационен документ с различни функции:

- *Информационна функция*, т.е предава достатъчно подробно съдържанието на дисертацията, поради което може да замени четенето на цялата дисертационна работа.
- *Сигнална и адресна функция*, дава сведение за времето и мястото на защитата на дисертацията, водещата организация, мястото на съхранение на дисертацията и др.
- *Представителна функция*, представя организацията, в която работи докторанта; равнището на научното изследване и научната квалификация на автора относно оформяне на резултати от научно проучване и реферирането му.
- *Правова/юридическа функция*, дисертацията не може да се представи за защита без автореферат, написан по специални изисквания.